

ПОЛИТИКА, СВЪРЗАНА СЪС СЪЧЕТАВАНЕ НА ТРУДОВАТА ДЕЙНОСТ С ВЪЗПРОИЗВОДСТВОТО НА НАСЕЛЕНИЕТО В ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО НА БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ ПЕРИОДА 1879–1912 Г.

Марио Александров

Институт за изследване на населението и човека при БАН

marioa67@mail.bg

Резюме: *Цел на настоящето изследване е изясняване изграждането на концепцията в законодателството на България през периода 1878–1912 г. по отношение на едно от основните направления на демографската политика, това свързано с раждаемостта на страната, и по-конкретно, отнасящо се до съчетаване възможностите на трудовата дейност с възпроизводството на населението. Основната констатация от направения анализ е, че то основно е ориентирано към жените и децата. В края на проучения период се констатира стремеж на българските законодатели за разширяване обхвата на тази политика както към различни видове труд, така и към различни отрасли на икономиката ни.*

Ключови думи: трудова дейност; правна система; демографска политика; раждаемост; българско законодателство

Представлявайки система от определени принципи, върху които се основават конкретни действия, всяка една политика е предназначена за реализацията на предварително формулирана цел. С отхвърлянето на османско владичество през 1878 г. в историята на българския народ започва нов етап – на самостоятелно държавно съществуване. То се определя от различни по своята същност политики. Сред водещите измежду тях е тази свързана с развитието на населението – демографската политика. Същността и особености на демографската (а и на всяка една) политика зависят от законодателната ѝ регламентация и от двата ѝ основни структурни елемента – концепцията върху която тя се гради и средствата, чрез чието разработване се осъществява провеждането на тази политика (Дачев, 2001: 9 и сл.; Илиева и кол., 1996: 16 и сл.; Семов, 1984: 270 и сл.; Коротец, 2015). Няколко са фундаменталните направления на

демографската политика, като определящо сред тях е това, свързано с въздействието върху раждаемостта (Борисова, 2006: 365 и сл. и цит. там литература; Гълъбов, 2005: 70 и сл.; Жекова, Коцева, 2005: 185 и сл.; Илиева и кол., 1996: 16 и сл.; Минков, 1999; Икономическа енциклопедия., 1973: 242 и сл.; Минков, 2005: 35 и сл.; Мичев, 1992: 7 и сл. и цит. там литература; Найденова и кол., 2001; Преса, 2006: 57, 242 и сл.; Стефанов и кол., 1974: 37 и сл.; Сугарева, 2004: 114 и сл.; Щерионов, 2011: 73 и сл.; Щерионов, 2012: 349 и сл.; Бодрова, 1977: 5; Валентей, 1974: 7 и сл.; Вишневский, 1974: 69 и сл.; Демографический энциклопедический словарь., 1985: 111 и сл.: 332; Лармин, 1974: 161 и сл.; Момберт, 1924; Пискунов, Стешенко, 1974: 17 и сл.; Россет, 1974: 52 и сл. и цит. там литература; Урланис, 1978: 196; Mombert, 1936; World Population Policies, 2003: 1-16). С оглед спецификата на законодателството на следосвобожденска България разкриването на това въздействие се осъществява, чрез изясняването на различни групи процеси. Един от тях се отнася до възможностите за съчетаване на трудовата дейност с възпроизводството на населението. Именно *изясняване на основните концепции по същността и реализирането на политика, свързана с възможностите за съчетаване на трудовата дейност с възпроизводството на населението в законодателството на следосвобожденска България* е основна **цел** на настоящето изследване.

Трудовата дейност е обект на трудовото право, което като отрасъл от правната система регулира правотношенията между работодатели и наемни работници, по повод предоставяне на работна сила. (Андреева, Йолова, 2014: 13; Георгиев, Велинов, 1995: 33; Коев, 2011: 17; Маринов, 1940: 48 и сл.; Средкова, 2011: 17; Речник на юридическите термини и съкращения, 2015; Юридическа енциклопедия, 2015). В конкретния случай ни интересува тази част от концепцията по трудовото законодателство, която се отнася до отношението към жените и децата. Става въпрос за системата от правни норми, която при жените създава по-благоприятни условия на труд, с оглед техните биологични и функционални особености, а при децата обезпечават на ненавършилите пълнолетие здравословни и безопасни условия на труд, за да може да се осъществи тяхното нормално физическо, биологическо и интелектуално развитие (Георгиев, Велинов, 1995: 14–15).

Правното регулиране на този тип отношения започва в страните от Западна Европа още през първата половина на XIX в. и постепенно заема съществено място в тяхната трудова политика. Основите на такъв тип законодателство се поставят във Великобритания през 1802 г. Първият закон, който е посветен върху изричната регламентация на детския труд се приема във Франция през 1841 г. (Възникване и развитие на българското трудово законодателство, 2015). С оглед историческото ни развитие, началото на целенасочена политика в това направление у нас се поставя значително по-късно (Златинчев, 1961: 79). Икономическият подем, който се осъществява в страната към края на XIX и началото на XX в., довежда до необходимостта от скорошна регламентация на трудовете правоотношения. (Йорданов, 1906: 295 и сл.; Икономика на България. Т. I, 1969: 307 и сл.; Стопанска история, 1981: 215 и сл.). Нуждата на разрастващото се производство от евтина работна ръка – основно на жени и деца, които като по-слабо квалифицирани са и по-ниско платени и същевременно работят при